

JOAN MARTÍ I CASTELL

EL SERVEI DE RELACIONS EXTERIORS DE
L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (SEREIEC)¹

I. JUSTIFICACIÓ

És evident que en els darrers anys l'Institut d'Estudis Catalans ha fet un salt important quant a la dinamització de les seves activitats en general i quant a la seva projecció exterior. En aquest sentit, fins i tot es pot parlar d'una nova etapa, després de l'obscura de la clandestinitat i dels anys d'influència de les inevitables inèrcies que, ja en plena democràcia, la anormalitat provocà. En un nou context, l'IEC recupera de ple les funcions per a les quals fou creat, basades essencialment en la investigació científica i en la normalització lingüísticocultural dels Països Catalans.

En allò que afecta estrictament la llengua catalana, el reconeixement per llei del Parlament de Catalunya com a única autoritat acadèmica, ha atorgat a l'IEC una responsabilitat que ha fet seva en harmonia amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, especialment amb la Direcció General de Política Lingüística, amb la posada en marxa de projectes de gran envergadura, com ho són: el nou diccionari normatiu —la segona edició del qual és a punt d'acabar-se—, el *Diccionari manual*, altres reculls lexicogràfics i la gramàtica, projectes que, encara que involucren tota la institució, toquen més directament les funcions pròpies de la Secció Filològica.

Aquest reconeixement oficial ha tingut, entre altres repercussions, dues conseqüències que obliguen l'IEC a una tasca social que fins ara no se li havia reclamat tan obertament: d'una banda, la molt positiva que —al marge del que provoquen algunes maniobres polítiques— tothom admet l'IEC com l'autoritat que ha de normativitzar la llengua catalana; quan diem «tothom», ho fem pensant en els Països Catalans en conjunt, i no solament en el Principat de Catalunya; ningú no ha qüestionat quina és la verdadera Acadèmia de la llengua. De l'altra banda, aquesta actitud d'acceptació ha provocat, també darrerament més que mai, que hom senti la necessitat de poder establir relacions des de fora amb l'IEC, per tal de poder-hi expressar les pròpies opinions sobre determinats aspectes lingüístics.

1. El dia 5 de setembre de 2000, l'autor presentà el Servei de Relacions Exteriors de l'Institut d'Estudis Catalans davant els participants en el XII Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, que tingué lloc a París del 4 al 10 d'aquell mateix mes. El text que segueix correspon al parlament que hi pronuncià.

La realitat sociolingüística que patim des de fa segles ens ha convertit en una comunitat en què la sensibilitat respecte a l'idioma propi ha esdevingut normal; vivim un sentiment de propietat lingüística que s'ha de defensar, que no existeix en les comunitats sense conflictes especials. La militància obligada entorn del català provoca que tots ens vegem obligats a dir-hi la nostra; fenomen que desemboca en una permanent discussió sobre la seva normativa lingüística, la seva estandardització, i en una protecció, també reconeguda en les societats normalitzades lingüísticament, respecte a les varietats dialectals, especialment les diatòpiques.

Ve't aquí que, des del retorn de la democràcia, possiblement pel fet que l'IEC no estava habituat a haver de respondre a aquestes lícites, legítimes i, sobretot, desitjables sollicituds de la societat de llengua catalana, no ha pogut canalitzar òptimament i de seguida tots els requeriments que li han arribat i que li arriben de fora ni, doncs, donar-ne satisfacció de la millor manera possible. Probablement, les polèmiques que s'han ocasionat per qüestions de la llengua no s'haurien estalviat; però, sens dubte, si l'IEC hagués disposat d'uns sistemes expressament creats i estructurats de solució de les relacions amb l'exterior, aquelles haurien estat més tranquil·les i haurien tingut un tractament més eficaç.

També cal tenir en compte un altre fenomen de canvi en el món del coneixement. Han estat superats els temps en què els investigadors treballaven tancats en si mateixos per a la ciència, sense pensar gaire en les necessitats reals de la societat. Les universitats i altres institucions de recerca ja no poden ésser torres de vori, abstretes de l'entorn i sense ni tan solament connexions entre si. La interdisciplinarietat obliga a una tasca de cooperació constant entre els diversos equips i, doncs, entre els diversos organismes.

L'IEC, amb les seves cinc seccions —la Secció Històrico-Arqueològica, la Secció de Ciències Biològiques, la Secció de Ciències i Tecnologia, la Secció Filològica i la Secció de Filosofia i Ciències Socials—, ha emprès en els darrers anys un impuls inèdit en la investigació. Vista la realitat politicoadministrativa, possiblement li pertoca d'organitzar-se de manera que pugui palliar la marginació per manca d'autonomia dels Països Catalans en matèria de recerca. És cert que aquest greu dèficit solament es pot resoldre si es compta amb els recursos materials i humans de què l'IEC és lluny d'estar dotat, justament perquè la política de recerca s'ha centralitzat abusivament. Això no obstant, cal que l'IEC aprofundeixi en l'establiment d'un sistema de relacions exteriors que el mantingui en contacte estretíssim amb tots els organismes dedicats a la recerca, especialment amb totes les universitats dels Països Catalans.

En conclusió, sigui des de la vessant de l'estudi de la llengua catalana, de la fixació de la normativa i de l'estàndard; sigui des de la vessant general de la recerca en tots els àmbits, l'IEC necessitava, *internament*, intensificar molt més les relacions complementàries entre les cinc seccions (fins i tot plantejant-se les modificacions pertinents dels Estatuts que ho afavoreixin), i, *externament*, establir els mecanismes adients que li permetin projectar-se a la societat dels Països Catalans, per tal de consolidar una recerca òptima i de màxima rendibilitat i per tal de permetre'n l'expres-

sió lingüística mitjançant una llengua unitària en la diversitat, acceptada per tothom i tan consensuada com es pugui, a fi que ningú no la senti estranya.

A fi d'iniciar la potenciació d'una política de relacions exteriors que caldrà anar enfortint progressivament, però sense treva, s'ha creat, el mes de maig de l'any 2000, el Servei de Relacions Exteriors de l'Institut d'Estudis Catalans (SEREIEC).

II. *DEPENDÈNCIA DEL SEREIEC*

La concepció del SEREIEC és global, sense parcel·lacions. Pensem en el futur i estem convençuts que l'IEC, amb la nova embranzida, està abocat a connectar amb l'exterior des de qualsevol camp de la recerca: des de les seves cinc seccions, doncs. Per això, el SEREIEC depèn directament de la Presidència de l'IEC; el dirigeix el mateix president de l'Institut o la persona en qui ell delega. Paral·lelament, les branques en què s'organitza el SEREIEC compten, sense excepció, amb un representant de cadascuna de les seccions. Respon, doncs, a una concepció de les relacions exteriors que ho són de la institució en conjunt.

Una idea així, lluny de llevar rellevància a les qüestions lingüístiques, afavoreix la percepció, que es correspon amb la realitat, que la veritable acadèmia de la llengua no és solament la Secció Filològica, sinó l'IEC sencer. Percepció que descarrega d'una responsabilitat excessiva la mateixa Secció i que —i això és essencial— farà esdevenir justament més protagonistes de les decisions lingüístiques totes les altres seccions. Avui, bona part de la societat de llengua catalana està convençada que IEC i Secció Filològica són una mateixa cosa, i ignora que hi ha unes altres quatre seccions, que hi ha unes societats filials, que hi ha unes oficines, etcètera. Dit altrament: hi ha un desconeixement profund de què és l'IEC, i ha d'ésser l'IEC qui resolgui aquesta greu mancança.

III. *FUNCIONS DEL SEREIEC*

Del tot el que hem esbossat fins aquí hom pot deduir les principals funcions del SEREIEC. Cadascuna de les seccions haurà d'anar plantejant aquells objectius que més convinguin. Fins ara, el SEREIEC s'ha orientat sota l'impuls de la Secció Filològica i treballa estrictament en l'àmbit lingüístic. Però hom pretén que al llarg de l'any 2001 les altres quatre seccions hi incorporin llurs projectes, que se sumaran, en diverses branques, als que estan en curs de desenvolupament. Estem convençuts que, encara que la qüestió de la llengua sigui la que més inquieta la societat dels Països Catalans, altres neguits de camps del saber distints hi són patents i, consegüentment, l'IEC, mitjançant el SEREIEC, els ha de conèixer, ha de saber quines són les opinions de la societat sobre els problemes científics més actuals i ha de poder donar respostes als interrogants respecte al medi, a l'ecologia, a tants fenòmens del món de la biologia, al fenomen complex de la clonació, a la importància de les noves tecnologies en la societat del coneixement i de la informació, a la conservació i

coneixement del patrimoni artísticocultural, als corrents ideològics més destacables, a les qüestions que afecten les ciències de l'educació, etcètera.

* * *

En l'exposició que segueix ens centrarem, doncs, conjunturalment en el terreny que afecta la llengua, amb la certesa, tanmateix, que ben aviat es farà imprescindible una ampliació de la informació que aculli les aportacions al SEREIEC que arribaran de les cinc seccions de l'IEC.

Sortosament, els nombrosos professionals de la llengua dels Països Catalans cada cop són més conscients de la necessitat doble de seguir, d'una banda, unes pautes unitàries acceptades per tothom i, de l'altra banda, d'emprar un català de major qualitat i adequat als diversos registres i a les diverses situacions: flexible i no tan rígid i homogeni, unicolor.

Però se senten relativament desvalguts i poc orientats. Esperen molt més de l'IEC, perquè sovint es troben davant dubtes i dificultats que volen resoldre dignament, però que no tenen manera de fer-ho.

Les Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística organitzades fa molt poc per l'IEC mitjançant la Secció Filològica (a Barcelona, els dies 25 i 26 novembre del 1999) han provat, una vegada més, l'exigència que aquest porti oportunitat i adequadament les contribucions que la societat reclama, i, en aquest mateix sentit, que estableixi unes vies de comunicació fàcils per tal d'estar-hi en contacte quan ho necessiti.

El SEREIEC ha d'ésser una mostra de la voluntat d'escoltar les necessitats socials i de respondre-hi.

A continuació, relacionem, sense pretensió d'exhaustivitat, les principals funcions respecte a la normativització, estandardització, extensió d'ús social unitari de la llengua que ha d'assumir el SEREIEC. Ho fem presentant ensems els ens que s'encarreguen dels diversos blocs de serveis.

1. *L'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics*

L'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL) s'ocupa principalment de les tasques següents:

a) Establir els criteris per a la correcció de textos en català i dur a terme l'elaboració d'un *llibre d'estil model*. Aquest llibre d'estil ha de contribuir, a més, a frenar l'excessiva i innecessària aparició de llibres d'estil que no solament sovint no coincideixen quant als criteris, sinó que, pitjor encara, es contradueixen i contradueixen la normativa o les pautes per a l'estàndard.

b) Coordinar tots els correctors i assessors que treballen en l'àmbit de la llengua catalana. Aquesta és una tasca bàsica. Una coordinació d'aquesta classe obliga, com a mínim, a:

— Comptar amb una relació exhaustiva de tots els correctors i assessors professionals dels Països Catalans.

— Establir-hi una connexió fàcil i fluida.

— Organitzar reunions periòdiques a llocs diferents dels Països Catalans per tal de debatre-hi qüestions monogràfiques d'acord amb allò que més inquieta aquests professionals.

— Organitzar jornades, col·loquis o simposis de caràcter científic.

— Organitzar cursos per a graduats universitaris de procedència diversa sobre correcció i assessorament, d'acord amb les universitats dels Països Catalans perquè siguin reconeguts com a mestratges; organitzar també cursos per a universitaris que valguin com a crèdits de docència.

Totes aquestes iniciatives poden contribuir decisivament a professionalitzar la tasca dels correctors i assessors, i a donar-li la dignitat que mereix.

2. *L'Oficina de Consultes*

Per tal de respondre al que dèiem més amunt sobre el desconeixement social de l'IEC, la funció de l'Oficina de Consultes és fer saber a la societat en general què és l'IEC, quines funcions té i com les desenvolupa. Abans de la creació del SERIEC existia ja una Oficina de Consultes que depenia directament de la Secció Filològica. Ara es tracta de vincular-la en aquest projecte general del SERIEC i d'impulsar-ne i reforçar-ne les funcions.

L'Oficina de Consultes (OC), doncs, s'ocupa principalment de les tasques següents:

a) Atendre directament les consultes de tota mena que li arriben de dins i de fora de l'Institut. Les consultes de caràcter intern poden provenir de les seccions, les societats filials, les altres oficines, etcètera. Les consultes de caràcter extern poden provenir de qualsevol estament social.

b) Pel que fa a les consultes específicament lingüístiques, ha de seleccionar-les, classificar-les, processar-les i remetre-les als ens corresponents interns de l'IEC (Secció Filològica, altres seccions, Comissió de Gramàtica, oficines diverses) o externs (departaments de la Generalitat i, sobretot, Direcció General de Política Lingüística, Consorci per a la Normalització Lingüística, ajuntaments, diputacions).

c) Obrir una fitxa i respondre immediatament les consultes que ho permetin.

d) Obrir una fitxa de les consultes que no es poden respondre immediatament; passar-les a l'ens corresponent (Comissió de Lexicografia, Comissió de gramàtica, etc.) i sol·licitar-ne una opinió ràpida, i transmetre la resposta, un cop sancionada, a qui ha fet la consulta.

e) Mantenir unes relacions especials amb el TERMCAT, a través del president del seu Consell Supervisor i dels representants de l'IEC. Cal tenir en compte que les qüestions de terminologia no solament són potser les més nombroses i

urgents de resoldre, sinó que també són principals per a la modernitat de la llengua, condició indispensable perquè tingui una subsistència digna.

f) Mantenir i millorar la base de dades de les consultes, per tal de fer més fàcil i més rendible el servei; cal tenir en compte que moltes consultes es repeteixen. Altrament, aquesta base de dades ha d'ésser de gran interès per estudis i anàlisis de la realitat lingüística i sociolingüística.

3. El Fòrum d'Estandardització

Un dels requeriments que, arran de la publicació del diccionari normatiu, més s'han repetit, amb una vehemència que, encara que en ocasions hagi molestat, hem de valorar positivament, és que s'obri el debat sobre totes les qüestions conflictives de la llengua que s'han de resoldre.

Pensem, doncs, que, a part del que puguem dir els qui som membres de l'IEC i, principalment, és clar, els de la Secció Filològica, és imprescindible que trobem les vies que permetin d'escoltar les opinions, no indiscriminades de tothom, però sí les de tots els que podem anomenar *professionals de la llengua* (professors de català, de filologia, de lingüística; correctors de textos; assessors lingüístics; comunicadors; periodistes; etc.).

El Fòrum d'Estandardització (FOREST) és virtual i permet que tothom que, essent prou qualificat, tingui alguna cosa a dir sobre la normativa i l'estandard lingüístics, pugui fer-ho.

Tenint en compte el seu caràcter, aquest Fòrum és dirigit per un membre numerari de la Secció Filològica.

Les seves principals funcions són:

a) Elaborar una llista exhaustiva dels professionals de la llengua dels Països Catalans i destriar-los segons llur dedicació i llur especialitat (fonètica, fonologia, morfologia, sintaxi, lèxic, sociolingüística, literatura, periodisme, etc.).

b) Dreçar, d'acord amb la Secció Filològica, una relació dels principals problemes i dels prioritaris que cal resoldre en la normativa i l'estandardització del català, segons les inquietuds manifestades prèviament pels sudits professionals.

c) Obrir ordenadament cadascun dels debats virtuals, mitjançant instruments informàtics, i convidar a participar-hi exclusivament aquelles persones que siguin expertes en el tema de què es tracti, per tal d'evitar un col·lapse negatiu.

d) Obrir una base de dades classificades i ordenades de les qüestions que s'hi plantegen.

IV. COMPOSICIÓ DEL SEREIEC

El Servei de Relacions Exteriors de l'Institut d'Estudis Catalans es compon dels òrgans que s'especifiquen a continuació.

1. Direcció del SEREIEC

EL DIRECTOR DEL SEREIEC

El director del Servei de Relacions Exteriors de l'Institut d'Estudis Catalans és el president de l'IEC o la persona en qui delega, que ha d'ésser membre de l'Institut. En aquests moments, el director és el senyor Joan Martí i Castell, membre de la Secció Filològica.

LES FUNCIONS DEL DIRECTOR DEL SEREIEC

Les funcions del director de Servei de Relacions de l'Institut d'Estudis Catalans són, principalment, les següents:

- a) És el responsable màxim i últim del SEREIEC, i, doncs, el representa.
- b) Dirigeix la redacció del Reglament intern del SEREIEC, que s'ha de sotmetre a l'aprovació del Ple de l'IEC.
- c) Elabora un informe anual, que igualment presenta al Ple, el qual l'ha d'aprovar.
- d) En el cas que sigui una persona delegada del president de l'IEC, s'hi ha de reunir amb la periodicitat que estableixin, per tal de posar-lo en coneixement del funcionament del SEREIEC i d'aplicar-hi les correccions que el president de l'IEC consideri oportunes.
- e) Vigila una distribució adequada de les tasques que ha de resoldre el SEREIEC entre les tres oficines que el componen.
- f) Es reuneix periòdicament amb els caps de cadascuna de les tres oficines, amb la periodicitat que s'estableixi, per tal d'estar al corrent i al dia dels treballs del SEREIEC.
- g) Assumeix la responsabilitat de qualsevol funció que no correspongui exactament a les que han d'assumir cadascun dels ens, i que tinguin a veure, és clar, amb qüestions de relacions exteriors de l'IEC.

2. Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL)

EL CAP DE L'OCAL

El cap de l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics és un tècnic de l'Institut d'Estudis Catalans llicenciat en filologia catalana. En aquests moments, ocupa el càrrec el senyor Josep M. Mestres, que havia estat fins ara el cap del Servei de Correcció de l'IEC.

LES FUNCIONS DEL CAP DE L'OCAL

Les funcions del cap de l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics són, principalment, les següents:

- a) És el responsable, davant el director del SEREIEC, del funcionament de l'OCAL.
- b) Dirigeix la redacció del Reglament intern de l'OCAL, que ha de tenir el vistiplau del director del SEREIEC.

- c) Elabora les propostes relatives a criteris de correcció lingüística.
- d) Redacta el projecte i dirigeix els treballs per a l'elaboració del *llibre d'estil model*.
- e) S'encarrega d'establir les relacions directes amb els correctors, els assessors i els altres professionals de la llengua en general, i de coordinar-los.
- f) Proposa l'organització de trobades (jornades, col·loquis, simposis) de correctors i assessors lingüístics.
- g) Estableix relacions amb les universitats dels Països Catalans per tal d'organitzar cursos per a graduats, mestres i altres per a universitaris que valguin com a crèdits.

ELS DELEGATS DE LES SECCIONS A L'OCAL

Un representant de cada secció de l'IEC, cinc membres en total. Actuen de delegats de la secció respectiva davant aquesta Oficina.

LES FUNCIONS DELS DELEGATS DE LES SECCIONS

Aportar a l'OCAL la proposta de qüestions d'interès que s'hagin plantejat a cadascuna de les seccions corresponents.

3. *Oficina de Consultes (OC)*

EL CAP DE L'OC

El cap de l'Oficina de Consultes és un tècnic de l'Institut d'Estudis Catalans llicenciat en filologia catalana. En aquests moments, ocupa el càrrec la senyora Roser Vernet, que ja era la responsable de l'OC quan depenia de la Secció Filològica.

LES FUNCIONS DEL CAP DE L'OC

Les funcions del cap de l'Oficina de Consultes són, principalment, les següents:

- a) És el responsable, davant el director del SEREIEC, del funcionament de l'OC.
- b) Dirigeix la redacció del Reglament de funcionament intern de l'OC, que ha de tenir el vistiplau del director del SEREIEC.
- c) Selecciona, classifica i processa les consultes internes i externes que arribin a l'OC.
- d) Remet als ens corresponents (Secció Filològica, altres seccions, Oficina de Lexicografia, Comissió de Gramàtica, etc.) les consultes que necessiten respostes sancionades.
- e) Estableix els contactes periòdics pertinents amb la Direcció General de Política Lingüística per tal de coordinar les tasques corresponents.
- f) Estableix els contactes periòdics amb el TERMCAT (director, president del Consell Supervisor, delegats de l'IEC), per tal de fer un seguiment adequat d'allò que s'aprova en l'àmbit de la terminologia.
- g) Dirigeix l'elaboració del banc de dades de les consultes a l'OC.

ELS DELEGATS DE LES SECCIONS A L'OC

Un representant de cada secció de l'IEC, cinc membres en total. Actuen de delegats de la secció respectiva davant aquesta Oficina.

LES FUNCIONS DELS DELEGATS DE LES SECCIONS

Aportar qüestions d'interès per a l'OC que s'han plantejat a cadascuna de les seccions corresponents.

4. *Fòrum d'Estandardització (FOREST)*

EL CAP DEL FOREST

El cap del Fòrum d'Estandardització és un membre numerari de la Secció Filològica de l'IEC.

LES FUNCIONS DEL CAP DEL FOREST

Les funcions del cap del Fòrum d'Estandardització són, principalment, les següents:

a) És el responsable del funcionament del FOREST davant el director del SEREIEC.

b) Dirigeix la redacció del Reglament de funcionament intern del FOREST, que ha de tenir el vistiplau del director del SEREIEC.

c) Organitza la relació exhaustiva dels professionals de la llengua que poden participar en els debats que organitzarà.

d) Fa una relació de temes de debat per importància i prioritat, i havent sentit prèviament els professionals de la llengua; relació que ha de tenir el vistiplau de la Secció Filològica de l'IEC.

e) Organitza una base de dades sobre els temes de debat que es duen a terme.

f) Proposa la convocatòria de jornades científiques periòdicament, per tal de discutir-hi, no virtualment, sinó presencialment, temes monogràfics d'interès i de presentar-hi els processos de debat més importants.

ELS DELEGATS DE LES SECCIONS AL FOREST

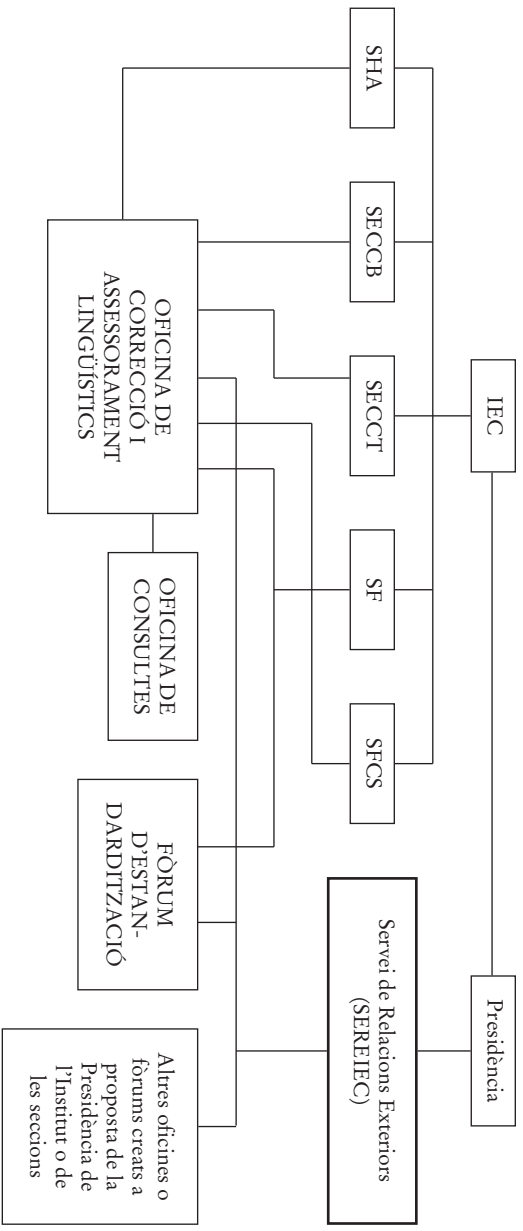
Un representant de cada secció de l'IEC, cinc membres en total, actuen de delegats de la secció respectiva davant aquesta Oficina.

LES FUNCIONS DELS DELEGATS DE LES SECCIONS

Aportar qüestions d'interès per al FOREST que s'han plantejat en cadascuna de les seccions corresponents.

JOAN MARTÍ I CASTELL
Institut d'Estudis Catalans

ORGANIGRAMA DE L'IEC EL 2 DE NOVEMBRE DE 2000¹



1. SHA: Secció Històrico-Arqueològica; SECCB: Secció de Ciències Biològiques; SECCCT: Secció de Ciències i Tecnologia; SF: Secció Filològica; SFCS: Secció de Filosofia i Ciències Socials.